

Krčitve gozdov – pravna (ne)urejenost pri izvajanju

Alenka ČAR SERAŽIN¹, mag. Urška AHAČIČ POGAČNIK¹

¹Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Inšpektorat RS za kmetijstvo in okolje, Parmova 33, 1000 Ljubljana

Ključne besede: krčitve gozdov, kršitelji, raba gozdov, ukrepi gozdarske inšpekcije

Uvod

Inšpekcijske službe imajo v sistemu državne uprave pomembno vlogo. Na eni strani opravljajo neposredni nadzor uresničevanja sprejetih predpisov, na drugi strani pa zaradi svoje dejavnosti na terenu, svojih izkušenj, ki so pridobljene na širokem območju delovanja, predstavljajo pomemben povratni vir informacij upravi o učinkovitosti sprejetih pravnih predpisov in udejanjanja sprejetega v praksi, ter nudijo upravi pomembne usmeritve za nujne korekcije sprejetih predpisov oziroma usmeritve za sprejemanje novih (Vomer, 2005). Tako kot je bil v prejšnjem stoletju dragocen vsak hektar novo osnovanega gozda, postaja danes dragocen vsak hektar kmetijske površine, ki ga z obdelavo ali pašo ohranimo pred zaraščanjem (Kompan, 2011). Krčitev gozda v kmetijske ali druge namene je tako na prvi pogled logična in razumna odločitev. V praksi gozdarska inšpekcija vse prevečkrat ugotavlja, da se pod pretvezo krčitev gozdov v kmetijske namene skriva tudi želja po večjih subvencijah, povečanju gradbenih parcel ali pa želja po lažji spremembi zemljišča v zazidljivo v postopku spremembe prostorskih aktov.

Gozd definira 2. člen Zakona o gozdovih, ki med drugim pravi, da je to zemljišče poraslo z gozdnim drevjem v obliki sestoja in to ne glede na to kako je parcela (območje) opredeljeno v:

- občinskem prostorskem načrtu (namenska raba),
- gozdnogospodarskem načrtu in evidenci dejanske rabe (GERK, maska gozda) in
- zemljiški knjigi in katastru.

V inšpekcijskih postopkih je pomembno dokazati obstoj gozda v naravi pred posegom na obravnavano območje (izvedeniška mnenja, aerofotoposnetki). Seveda je dokazovanje enostavnejše, če je parcela kot gozdna opredeljena v gozdnogospodarskem načrtu in še posebej, če je gozdna tudi v občinskem prostorskem načrtu. Številne težave, nejasnosti in nesporazumi pri opredeljevanju, kaj je gozd, nam namreč predstavljajo tri različne definicije rabe zemljišč:

1. katastrska raba, ki jo vodi Geodetska uprava Republike Slovenije,
2. dejanska raba: evidenco vodi MKO,
3. namenska raba, ki jo določajo občinski prostorski načrti (OPN).

Gozdarski inšpektorji se v praksi ukvarjamo predvsem z nelegalnimi krčitvami za kmetijske namene, krčenjem gozdov na in ob zazidljivih zemljiščih ter nenamensko rabo gozdnih zemljišč. Sprememba zakona o gozdovih leta 2007 je prinesla težko pričakovano poenostavitev krčitve gozdov do 0,5 ha v kmetijske namene. Večji obsegi krčitev pa morajo po predpisih imeti podlago v prostorskih načrtih. Ne glede na veljavne prostorske akte pa je za krčitev potrebno pridobiti dovoljenje ZGS.

Krčitve do 0,5 ha, v primerih, ko je površina v prostorskih aktih občin opredeljena kot gozd in ne gre za varovalni gozd ali gozd s posebnim namenom, je možna na osnovi vloge lastnika gozda. V predpisu žal ni natančneje določeno, kdaj to izjemo dovoljevati. Razmislek vodi v razlago, da širjenje krčitve z več zaporednimi dovoljenji, ni mogoča. Če bi bila, bi bila že v predpisu zapisana večja površina. Seveda pa en lastnik lahko dobi več dovoljenj, če ima tudi več različnih lokacij. Ob spremembi prostorskega akta občine, bi morali deli parcel ali cele parcele, ki so bili z odločbami ZGS spremenjeni iz gozda v kmetijsko rabo, tudi v prostorskih aktih občin postati kmetijska zemljišča. Natančneje bi bilo potrebno zapisati, da v primerih, ko ZGS izda dovoljenje za krčitev gozda v kmetijske namene, to zemljišče po opravljeni krčitvi dejansko postane kmetijsko zemljišče, ne glede na veljavni prostorski akt. Če bi prosilec moral v vlogi navesti, kakšno kmetijsko rabo namerava vzpostaviti, in bi to v izreku vsebovala tudi odločba ZGS, bi lahko preverili, ali je predvidena raba tudi dejansko vzpostavljena in s tem odločba realizirana. Na ta način bi se izognili izigravanju tega določila izključno za posek lesa. Smiselno bi bilo, da investitor predhodno pridobi odločbo MKO za agromelioracijo in šele po njeni izdaji odločbo o krčitvi gozda.

Krčitve gozda za kmetijske namene

Nameni krčitev gozda, ki jih navajajo kršitelji, so različni. S krčitvijo gozdov lastniki oživljajo zaraščajoče kmetijske površine, povečujejo kmetijske površine na račun gozda, nekateri pa povečujejo površine zgolj zaradi kmetijskih subvencij. Večkrat je krčitev gozdov v kmetijske namene le vmesna postaja do zazidljivega zemljišča. V praksi je bistveno težje spremeniti namensko rabo iz gozda v zazidljivo zemljišče, kot je to storiti iz kmetijskega zemljišča. Varovalka, ki jo v postopku prostorskega planiranja predstavlja ZGS kot soglasodajalec, je dokaj močna. Kmetijska zemljišča pa nimajo tako močnega varuha javnega interesa na področju varstva narave. Veliko vlogo pri nelegalnih krčitvah imajo tudi izvajalci del v gozdovih, ki ob ugodnih razmerah na tržišču spodbujajo lastnike k »čiščenju kmetijskih površin«. Pri tem jih zavajajo, da za tak poseg ni potrebna nikakršna dokumentacija ali pa jih napotijo na ZGS po odločbo o krčitvi, čeprav lastniki nimajo nikakršnega namena novonastalo kmetijsko površino vzdrževati. Pogosto je krčitev povezana z odkopavanjem ali nasipavanjem materiala (»kvazi« agromelioracije), uporabo površine za skladiščenje, parkiranje in podobno. Nekateri pa krčijo gozd brez odločbe ZGS zavestno, ker je upravno formalna pot predolga. V primerih, ko gre za krčitev gozda na površinah, ki so tudi po namenski rabi gozd in je površina večja od 0,5 ha, je za postopek spremembe prostorskih aktov občin potrebno čakati tudi več let. Skrb

vzbujajoče je dejstvo, da do nedovoljenih krčitev prihaja tudi na državnih parcelah, ki jih SKZG daje v zakup, ali celo na parcelah, ki niso v zakupu. Problematične so zlasti tiste, ki so po dejanski rabi delno kmetijske delno gozdne. Zakupnik je seveda površino za katero je plačeval zakupnino izkrčil in to kljub temu, da se je s podpisom zakupne pogodbe zavezal, da brez pisnega soglasja zakupodajalca ne bo posegal v gozdno drevje.

Prihajalo je in izjemoma še prihaja do absurdnih situacij, ko je kmetijska inšpekcija lastniku ali uporabniku zemljišča naložila, da ga mora obdelovati kot dober gospodar, očistiti drevje in grmovje ter ga uporabljati za kmetijsko proizvodnjo. Do krčitev je ponekod prihajalo tudi na podlagi napotil kontrolorjev AKTRP, ki so lastnike parcel vzpodbujali k »čiščenju površin«, ki pa so bile po zakonu o gozdovih že gozd. Obravnavali smo primere, ko je bila nelegalna krčitev gozda plačana z državnim denarjem v projektih SKZG »melioracije in čiščenja« zemljišč. SKZG, pa tudi kmetijska inšpekcija, v teh primerih nista izkazala dolžne skrbnosti in nista preverila statusa zemljišča v javno dostopnih evidencah.

Nelegalne krčitve gozda za druge namene

Te vrste krčitev se praviloma izvajajo na zemljiščih, ki so s prostorskimi akti občin predvidena za stavbna zemljišča. Najpogostejši izgovor za takšne krčitve je predolgo čakanje na gradbeno dovoljenje. Gozdarska inšpekcija je obravnavala nekaj primerov, ko so lastniki gozdove prodali investitorjem obrtno industrijskih con ali infrastrukturnih objektov s pogodbo, ki jim je dovoljevala, da les posekajo in spravilo opravijo sami. Ker se investitorjem običajno mudi, lastnike silijo v (pre)hiter posek, ti pa si odločbe za sečnjo niti ne morejo pridobiti, saj niso več lastniki gozda.

Postopki gozdarske inšpekcije

Če inšpektor pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora ugotovi, da je kršen zakon ali drug predpis oziroma drug akt, katerega izvajanje nadzoruje, ima pravico in dolžnost, da:

- odredi ukrepe za odpravo nepravilnosti in pomanjkljivosti v roku, ki ga določi,
- izvede postopke v skladu z zakonom o prekrških,
- poda kazensko ovadbo za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti (uničenje gozda),
- ob ugotovitvi kršitve predpisa, ki ga nadzira druga inšpekcija, obvesti pristojno inšpekcijo.

V večini primerov je ZGS tisti, ki gozdarsko inšpekcijo obvešča o nepravilnostih, ki jih pri svojem delu opazijo na terenu. Gozdarska inšpekcija v inšpekcijskem postopku ugotovi dejansko stanje na terenu in opravi tudi zaslišanje stranke. V primeru, ko naknadna legalizacija krčitve zaradi različnih vzrokov ni mogoča, mora v skladu s 23. členom zakona o gozdovih ZGS izdati odločbo o obnovi gozda in zagotoviti njeno izvršitev. Vzporedno z inšpekcijskim postopkom poteka tudi prekrškovni

postopek. Njegov cilj je sankcioniranje kršitelja za kršenje predpisov za nazaj, medtem ko je cilj inšpekcijskega postopa zagotovitev spoštovanja predpisov s strani stranke in učinkuje za naprej.

Večje protipravne krčitve ureja 340. člen kazenskega zakonika, za kar je zagrožena zaporna kazen.

Zaključek

Za učinkovit nadzor nad spoštovanjem predpisov je potrebna dobro organizirana terenska služba ZGS. Gozdarska inšpekcija mora za hitrejša ukrepanja dobiti neposredni dostop do baze podatkov.

Potrebno je ukiniti omejitve krčitve na gradbenih parcelah. Zagotoviti je potrebno hitrejša sprejemanja prostorskih aktov in uskladiitev evidenc dejanske rabe in maske gozda. ZGS bi moral po uradni dolžnosti krčitveno dovoljenje posredovati lokalni skupnosti, ki bi spremembo namembnosti gozda uveljavila pri naslednji spremembi prostorskega akta. V izogib kršitvam kmetijske zakonodaje, bi bilo potrebno v obrazložitvi krčitvenega dovoljenja investitorja opozoriti, v katerih primerih si mora za vzpostavitev kmetijske površine pridobiti dovoljenje za agromelioracijo.

- Kompan D., Vidrih T., Vidrih M., Pogačnik M. 2011. Možnosti rekultiviranja zaraščajočih površin v Sloveniji. V: Zbornik predavanj. 20. mednarodno znanstveno posvetovanje o prehrani domačih živali. Čeh T. in sod. (ur.). Murska Sobota, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota: 36-49
- Letna poročila gozdarske inšpekcije za leta 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
- Prekrškovne odločbe gozdarske inšpekcije izdane v letih 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
- Vomer, B. 2005. Vloga inšpekcijskih služb v sistemu državne uprave. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 218 str.